

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO XII.

LJUBLJANA, DECEMBER 1971

ŠTEVILKA 12

JASEN POGLED V NOVO LETO

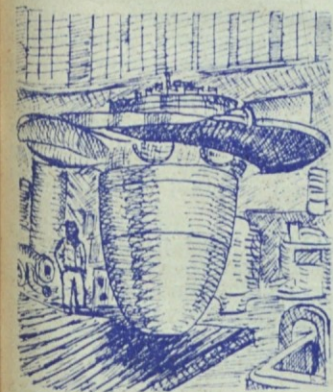
**Doslej največ naročil - Z zaupanjem
gledamo v prihodnost - Dela bo za vse
dovolj - Premalo nas je: Pridite, da ga
podelimo z vami!**

Novo leto predstavlja čas, ko je treba pregledati prehojeno pot v preteklem letu in ko je treba začrtati in pretehtati pot, ki jo bomo ubrali v sledečih mesecih. Ko letos opravljamo to vsakoletno opravilo, ne smemo biti in niso potrebno, da bi bili malodušni. Res ni bilo vse v najlepšem redu, mnoge nismo opravili, kadar bi morali, z mnogimi dobavami smo zakasnili, vendar smo si hkrati nabrali toliko naročil in tem dela, da lahko z zaupanjem gledamo v prihodnji čas.

Lahko rečemo, da smo se zadovoljivo pretokli skozi preteklo leto, saj je bil to čas neverjetno velikih težav, ko inflacija, nelikvidnost in skokovit porast cen niso prizanašali nobenemu podjetju. Te težave bodo v prihodnjem letu manjše, kajti državni ukrepi bodo pričeli kljub vsemu postopoma delovati. Zato bo tembolj važno, ali bomo tedaj imeli delo ali ne, ali bodo naši stroji zasedeni, ali dobo delavci obravnavali presege norm ter bili pri tem zadovoljni ali ne.

Na ta vprašanja lahko samo pritrdimo: dovolj dela bo v prihodnjem letu, z zaupanjem lahko gledamo v prihajajoče mesece, ni se nam treba bati, da bi ostali brez dela, kajti pridobili smo si naročil toliko kakor že dolgo ne.

Naj nam projektanti, ki vodijo posamezne veje v našem programu, povedo, kakšna naročila imajo v obdelavi na svojih mizah, kar bo v prihodnjih mesecih prispelo v proizvodne obrate. Zakaj projektanti? bi se marsikdo vprašal. Treba je povedati, da se projektanti ne ukvarjajo samo z izdelavo načrtov za naročila, ki so že prispela v podjetje in ki pridejo potem v obdelavo na stroje, temveč morebiti še z večjo skrbjo pripravljajo ponudbe, ki bodo pohitele po Jugoslaviji in v najoddaljenejših konce te naše okrogle zemlje investitorjem ali interesentom, o katerih smo slišali, da se zanimajo za nove naprave, ali ki so razpisali v svetovnem časopisju licitacijo za zbiranje ponudb za objekte, ki jih nameravajo graditi.

Projektanti pripravljajo takšne ponudbe po več mesecev, v poslednjih dnevih so vsi na trnih, živci so napeti in mnogokrat pride tudi do ostrih besed. Toda tako je prav; prav je, da smo vsi prizadeti pri svojem poslu, sicer ne bi bili z dušo in telesom pri delu.

Ko ponudba odroma v svet, jo spremljajo dobre želje in s tesnobo in pričakovanjem čakajo vsi, ki so ji posvetili ure in ure razmišljanja, kombinacij in dela, na prve glasove o njenem uspehu ali neuspehu. Kakšno veselje in kakšen uspeh, če so novice ugodne! In kakšno razočaranje, če so novice slabe! To je tvegavanje, ki ga ima in ga mora nositi v poslu vsakdo. Vendar delo okoli ponudb stane podjetje težke denarje, mnogo je treba plačati že za tender, kot se imenuje knjiga z osnovnimi pogoji razpisa, s tehničnimi podatki in z načrti okolja in mesta, kjer bo stal bodoči objekt. Zato seveda nikomur ni vseeno, če vsi naporji tako propadejo. Vsi si izprašujejo: kje sem ga polomil, kje sem napravil napako? In vsi razmišljajo in obžalujejo, da so izbrali v svojih predvidevanjih takšno pot in takšno rešitev in zakaj ne drugačno. Prav tisto, ki jo je izbral konkurent, ki je bil uspešen.

Običajno je v svetu pri poslih, s kakršnimi se mi pečamo v tovarni z industrijsko več ali manj individualno opremo, ki je narejena po meri za potrebne in okoliščine vsakega posameznega kupca, tako, da je uspešna samo vsaka dvajseta ponudba. Pri nas je uspešna že skoraj vsaka štirinajsta, kar je, med nami rečeno, že skoraj lep uspeh.

V letu 1971 smo napravili preko 6400 ponudb. Med temi ponudbami je bilo seveda zelo veliko malih ponudb (rečimo za črpalke, ulitke ali vilicarje), bilo pa jih je mnogo, ki so bile zelo komplicirane in obsežne ter so predstavljale vrednosti opreme po več milijonov dolarjev. Med temi je bila največja za enajst črpalnih postaj v Egiptu, katero smo pripravljali pet mesecev in porabili stotine ur. Njena vrednost presega ..., toda tega ne smemo povedati, kajti ušesa tekmencev so odprta, ker licitacija še ni povsem zaključena. Sploh je treba biti pri teh zadevah zelo previden, kajti kart pri igri nikoli ne smeš kazati.

Od teh 1800 milijonov ponudb smo realizirali precej več 330 milijonov. To pomeni, da je bilo treba napraviti za vsak milijon naročil petkrat več ponudb. To pa pomeni, da sta bili v preteklem letu projektiva in prodaja težko obremenjeni, saj kažejo te številke, da je bilo poleg vseh naročil skoraj ravno toliko dela

s ponudbami, oziroma, da sta polovico vsega časa morali uporabiti za ponudbe. Poleg tega je delo na ponudbah visoko zahtevno ter pri njem ne more sodelovati konstrukterski kader z nižjo kvalifikacijo in brez dolgotrajnih izkušenj, kar seveda predstavlja za vrhunske projektante veliko dodatno obremenitev.

Zanimivo je, da so bile takšne obremenitve najtežje prav v tistih panogah, ki imajo izrazito individualno vrsto proizvodnje. Tako so morali v oddelku za vodne turbine izdelati šestkrat več ponudb, da so dobili naročil za skoraj 100 milijonov dinarjev. V oddelku za industrijski transport so morali napraviti 8,7 krat več ponudb. V oddelku za preoblikovalne stroje (stiskalnice) so morali napraviti 13,1 krat več ponudb.

Praviloma je delo na ponudbah za izvoz mnogo manj uspešno kot za domače tržišče, kajti na zunanjem tržišču moramo računati s konkurenco vseh večjih proizvajalcev takšne opreme na vsem svetu. In njihovo število gre vedno v desetine. Zato je seveda treba za inozemstvo napraviti okrog 2,5 do trikrat več ponudb, da požanjemo isto setev, kot bi jo na domačem tržišču.

V tistih oddelkih, ki delajo v večji ali celo v pretežni meri za izvoz, pomeni to dodatno otežitev dela, kajti na izvoznih poslih mora teči vse delo v angleščini, potrebna je večja natančnost, odgovornost in predvsem se, na žalost, vedno mudi. Ta hitrica je poglavje zase. Delati ponudbo namreč ne pomeni, da se temeljito lahko lotite posla, da ta posel opravljate nekako poleg rednega dela, ki je, kot nekateri napačno razumejo, predvsem točno izpolnjevanje obveznosti za izdelavo načrtov za že dosežena naročila v okviru rokov, ki jih postavlja plansko-terminski oddelek. Delo na ponudbah naj bi torej izpolnilo samo praznine, ki bi nastale tu in tam. Na žalost temu ni tako. Vse licitacije niso namreč z odprtim rokom, temveč imajo določen natančno ne samo datum temveč tudi uro, ko je treba ponudbo oddati, bodisi nekje v Splitu ali nekje v Avstraliji. Teh rokov nam ne postavlja plansko-terminska služba v podjetju, s katero bi se nato lahko pogovorili o majčkenem podaljšanju. Planska služba se za izpolnjevanje dolžnosti pri ponudbah ne meni — to je dolžnost projektanta in komercialista.

Največ so napravili za izvoz od celotnega obsega ponudb v projektivi za vodne turbine (61%), nato v oddelku za preoblikovalne stroje in v oddelku za industrijski transport.

Naše ponudbe smo izdelovali v letu 1971 ne samo za Jugoslavijo, temveč tudi za Evropo (od SZ in Benetije do Belgije in Francije), pa tudi za Bližnji in Daljni vzhod (Egipt, Iran, Pakistan in Indija, Burma in Indonezija), pa tudi za ameriški kontinent (Kanada, Argentina, Brazilija, Venezuela in Čile), kakor tudi za Avstralijo s Tasmanijo,

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ne verjamem, da se bodo z mislimi iz tega sestavka strinjali vsi. Tudi ni potrebno.

Tu smo ...

V tistih dneh, ko se je spet zaostri vprašanje discipline, se mi je pohvalil kolega, da v vseh 24 letih niti enkrat ni zamudil. Čestital sem mu in obljubil, da ga bom predlagal za posebno nagrado, kajti tudi prisotnost na delovnem mestu je nekaj vredna — že samo, če jo gledamo s športnega vidika. Vedno zmagujejo najvztrajnejši. Človeško povsem razumljivo je seveda, da ima ta naša krepost manjše lepote napake, kot so utrujenost po prekratki noči (Francka je imela »dvojni praznik«), nerazpoloženost zaradi »dobrih« medsebojnih odnosov, načelnost, ki ima svoje korenine v neomajni samozavesti itd. itd.

Vendar: TU SMO!

V tovarni.

Za pisalno mizo, za strojem, na žerjavu pod stropom, ob montažni mizi, pa še kje.

Recimo:

- na hodniku v živahnem pomenku o tekmah Olimpije in napovedi 1 — 2 — 0,
- v čajni kuhinji, ki jo kazi napis: Ne zadržujte se!
- v toplo zakurjeni pisarni ob domačem pomenku o zimskem turizmu.

Če bi mi vsi ... (Novoletne misli našega sodelavca)

- v temnih bunkerih skritih tovarniških površin ugibajoč, kdaj bo spet delo in koliko bo padlo ob mesecu,
- na službenih potovanjih po znanih in neznanih krajih našega planeta;
- na številnih sestankih z delovno, družbeno in družabno tematiko,
- in še in še: po vogalih, po »poslih« na najrazličnejših delovnih mestih, na informativnem obhodu, pri obravnavanju avtomobilizma, plačilnega sistema, prehrane, političnih akcij; v senci in soncu, svetlobi in temi, pisarnah, delavnicah in dvoriščih ...

Tu smo: od šestih do dveh, od dveh do desetih. Razmišljam, če ne bi morda zaslužil nagrade tudi tisti, ki kdaj pa kdaj ni natančno ob šestih ali ob dveh — vseh osem delovnih ur — na katerem od teh ključnih položajev?

Morda je to zvežano tudi z vprašanjem naše produktivnosti. Naš barometer žal ne pokaže vsega.

Vaši smo ...

Pri tej krilatici so bili ob nedavnem referendumu mišljeni otroci. Naš »vaši smo« ne velja samo za naše otroke, ampak tudi za nas in našo tovarno.

Nismo se poročili z njo, čeprav preživimo z njimi dobršen del svojega življenja. V njih si režemo svoj kruh, ne samo sebi in ne direktor projektantu, ne nabava službi kvalitete in ne prodajalec monterju, ampak vsi vsem: Janez Jožetu, Pepca Lojzki.

Čudovit je pogled na množico elementov (pojem iz nove matematike, ki jo naša sedemletna Tatjana že kar dobro obvlada), ko zjutraj hitimo na delo. Spočiti, nabiti z energijo in voljo, da se spopademo z nestetimi problemi ekonomike, proizvodnje, upravljanja ...

Kaj khalu pa se in množico razdeli in že so tu: ... služba enota, šefi ... namščenci ... Ni še ugasnil aj tovarniškega napisa na vogalu Djakovičeve, že je tu še in še problemov, ki ne vodijo k skupnemu cilju.

Ko govorimo o vreči, v kateri je vse »naše«, mislimo le na to, kako bi se zvrstili ob njej takrat, ko iz nje jemljemo, ne pa, kadar je treba vanjo dati.

Vsi smo »za«, je z velikimi črkami pisalo v tistih dneh pri vходу v tovarno. Celo večkrat na dan smo prebrali.

In še smo »za« (saj bo 15. spet plača!)

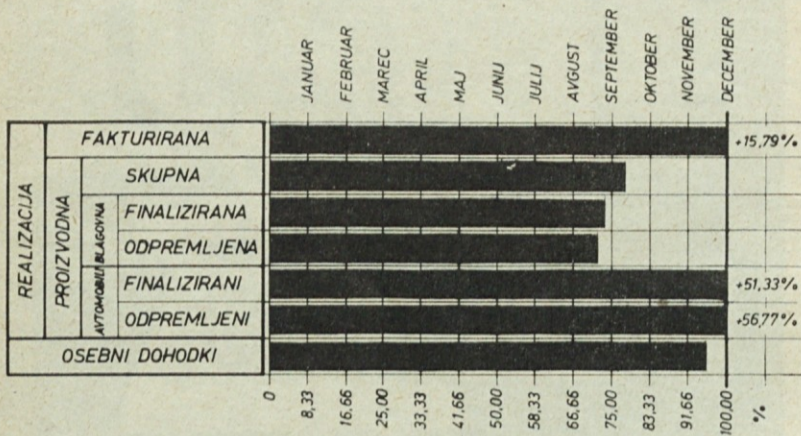
In »Vaši smo« — tudi tvoji, tovarna, tvoji, dragi predpostavljani, tvoji, obrekovana nedokončana proizvodnja, tvoji, ponosna humana ideja socialističnega sodelovanja.

»Pričakovanje je lepše od resničnosti« naj bo s Cankarjem in v njegov spomin zapisano tudi tu, ko vam vse lepo v novem letu želi

E T O

Naš barometer

Naše odčitavanje z barometra smo doslej dostokrat primerjali s športom. Primerjamo ga tudi danes. Od sedmih tekmovalcev so trije že prekoračili ciljno črto, eden je tik pred njo, trije pa nekoliko zaostajajo. Zaostanek skušajmo nadoknaditi z dobrim finišem, toda vse kaže, da se bo čas prej iztekkel, predno bodo vsi tekmovalci na cilju. Do kod bodo prispeli, bomo ugotovili ob koncu leta, danes pogledjmo le, kje so bili ob koncu novembra:

Konec novembra bo naše merilo zopet čudno število 91,66%. Dobimo ga, če minulih enajst mesecev primerjamo z dvanajstimi, kolikor jih ima leto. Temu zoprnemu računanju pa se izognemo tako, da uperimo pogled v pokončno črto »91,66% – november« in ugotovimo, koliko belega prostora je levo od nje. Ta praznina predstavlja naše neizvršene obveznosti. Črni stolpiči

pa, ki našo orientacijsko pokončno presegajo, predstavljajo tisto, kar si želimo, to je, izvršene, s planom predvidene obveznosti. Vsakdo izmed nas je po svoje prispeval k belini in črnini. Toda po dogovoru je le črnina nekaj vredna.

Če pa stolpiče barometra pretvorimo v številke, so odčitki takile:

Finančna realizacija	%	%
– fakturirana	129,66*	115,79*
Blagovna proizvodnja		
– skupna	85,49	77,41
– finalizirana	81,30	73,29
– odpremljena	79,38	71,37
– avtomobili – finalizirani	160,23*	151,33*
– avtomobili – odpremljeni	166,00*	156,77*
Osebnih dohodki		
– izplačani	104,63	95,09

V predzadnjem številčnem stolpcu so navedeni odstotki izpolnjevanja kumulativnih dinamičnih planov, v zadnjem stolpcu pa odstotki izpolnjevanja celoletnih planov. Dobre rezultate smo označili z zvezdicami in to v predzadnjem stolpcu one odstotke, ki so večji od 100, v zadnjem stolpcu pa one, ki so večji od 91,66%. Le pri osebnih dohodkih je kriterij ravno obraten.

Verjetno je marsikdo od bralcev že rahlo zavriskal, ko je opa-

zil, da je naš prvi stolpič, to je fakturirana realizacija, že presegel 100%. To ni nič slabega ali presenetljivega, saj je pred leti ob taki priložnosti zatulila celo tovarniška sirena, mi pa smo si drug drugemu čestitali. (Po njih pa že tudi preštevali trinajsto plačo.) Zakaj pa ne!

Če smo natančni, sirene so zatulile ob izpolnitvi količinskega letnega plana. In če je resda že nekaj let nazaj nismo slišali za tako priložnost, ne moremo pre-

rokovati, da je nikoli več ne bomo. Toda vrnimo se v sedanji trenutek. Izpolnitev letnega plana fakturirane realizacije v enajstih mesecih je lep uspeh. Toda žal ga ne moremo obravnavati ločeno od drugih ekonomskih kategorij, predvsem od stroškov in sodobne ekonomske bolezni

(inflacije) in drugih neprijetnih spremljevalk. Toda mi se ne bomo v tem članku oddaljevali od barometra. Zato navedimo le še to, da bi bil stolpič fakturirane realizacije brez upoštevanja avtomobilske proizvodnje nekoliko krajši – po enajstih mesecih le 85,18%!

Kot vidimo, se ne smemo nikoli prenatrati s pohvalami. In tudi z grajami ne. Zato pogledjmo, kakšne rezultate smo dosegli pri posameznih vrstah proizvodov oziroma SOZD:

	%	%
Talni transport	71,08	62,58
Turbine	55,67	48,42
Črpalke	82,07	73,82
Žerjavi, reduktorji	106,77*	103,21*
Hidravlične stiskalnice	85,32	77,20
Cementarne	117,26*	112,13*
Strojni deli	69,38	62,54
Diesel motorji	60,44	54,67
Orodje	146,92*	133,70*
SOZD FI	79,90	72,24
Jeklena litina	93,80	85,19
Siva litina	86,65	78,50
Specialna litina	125,25*	113,47*
Zvarjenci	77,25	70,05
Odkovki	103,86*	94,16*
SOZD PI	88,44	80,21
Kisik in drugo	119,57*	108,00*
Podjetje – skupaj	85,49	77,41

Gornji pregledi so sestavljeni po istih kriterijih kot prednji odčitki iz barometra. Tudi na zvezdice nismo pozabili in z njimi označili dobre rezultate. Naše zadnja napoved se je uresni-

čila: v novembru so izpolnili letni plan še žerjavi in reduktorji ter kisik. Čestitamo! Trenutna situacija pri ostalih pa je taka, da upamo napovedati izpolnitev letnega plana v decembru le še

pri odkovkih, čeprav tudi za december velja, da je vsaka tona kateregakoli proizvoda več, zelo dragocena. Saj vemo zakaj!

Vsem bralcem Našega barometra želimo uspešno in srečno novo leto 1972!

V. N.

SPOŠTOVANO UREDNIŠTVO,

Na vašo željo iz novembrske številke za »Naš barometer« tole: Dober je, razumljiv – skoraj preveč preprost pokazatelj in spremljevalec naših planskih prizadevanj. Vendar – ali ga iz strogo črno bele tehnike ne bi mogli predstaviti v barvah? Imamo barvne diapozitive, filme, barvne televizije... Mar niso tudi naša prizadevanja preko leta močno barvita?

Ali ne bi bilo torej črno-belemu primerno dodati morda še modro (voljo, da bomo – in kako kaj dosegli), rdeče (nit ljubezni do dela), zeleno (upanje, da bomo uspeli), rumeno (konkretni blišček doseženega), vijolično (administracija ima tudi svoje naloge!).

Res ne gre vse v en koš, toda rezultati imajo svoje vzroke – povejmo še kaj o njih, zapišimo, kje smo si zaman razbijali glavo, kje pa so uspehi padali kot hruške z drevesa! In morda čisto na kratko še: zakaj so in zakaj niso?

Torej več dinamike.

S pozdravi!

ETO

Litostroj na BIAMU 71

V Zagrebu je bila od 22. do 27. novembra 1971 prva razstava obdelovalnih strojev z mednarodno udeležbo »Bienale alatnih mašina«. V bodoče jo bodo priredili vsaki dve leti in je vključena v sistem razstav obdelovalnih strojev, ki ima sedež v Hannoveru in jo prav tako prirejajo vsaki dve leti. Na razstavi obdelovalnih strojev prikazujejo stroje z odrezanjem in preoblikovalne stroje, to je stroje za obdelavo s plastično deformacijo.

V okviru te razstave prikazujejo tudi obdelovalne stroje, leti pa se delijo na: mehanske, hidravlične, pnevmatske in električne.

Na razstavi, ki jo je organiziralo Poslovno združenje proizvajalcev obdelovalnih strojev Jugoslavije »MAŠINOUNION« s sodelovanjem Zagrebskega velesejma, je sodelovalo nad 300 razstavljalcev iz 19 držav Evrope,

Severne Amerike in Azije. Poleg Jugoslavije so na BIAMU sodelovali razstavljalci iz Avstrije, ČSSR, DR Nemčije, Francije, Italije, Japonske, Madžarske, Nizozemske, Poljske, Romunije, ZR Nemčije, Španije, Švedske, Švice, SSSR in Velike Britanije. O zanimanju tujih razstavljalcev za to razstavo najbolj pričajo podatki, da se je sedem držav odločilo, da so svoje izdelke prikazale s kolektivnim nastopom svojih proizvajalcev. To so ČSSR, DR Nemčija, Italija, Madžarska, Poljska, Romunija in SSSR.

LITOSTROJ je na BIAMU razstavljal v sodelovanju z »MAŠINOUNIONOM«. Na osnovi razgovorov vodilnega osebja se je LITOSTROJ odločil za nastop na tej specializirani razstavi. Zato je naše podjetje kupilo 60 m² razstavnega prostora. Vodja ekonomsko-propagandnega oddelka Stanislav Ropotar se je dogovoril z odgovornim osebjem Zagrebskega velesejma glede našega nastopa na razstavi. Po prejetju načrta s točno označenim mestom in dimenzijami razstavnega prostora so pričeli s pripravami. Osnovni s idejnimi načrti razstavnega prostora in razposlali ponudbe za idejnimi načrti na ustrezna podjetja v zvezi z izdelavo in ureditvijo razstavnega prostora. Izbrali so najcenejšega in najkvalitetnejšega ponudnika. Dolgoletna praksa pa je pokazala, da je mnogo ceneje, če uporabimo lastne delavce, pa tudi izvedba je kvalitetnejša, kot pa če bi uporabljali tuje delavce. Zaradi tega je vodja ekonomsko-propagandnega oddelka Stanislav Ropotar stremel za tem, da bi naše razstavne prostore uredili delavci LITOSTROJA, seveda če je to le mogoče. Tako litostrojске razstavne prostore že vrsto let uspešno urejuje posebno določena skupina. Tudi razstavni

prostor na BIAMU so uredili delavci LITOSTROJA. Ekonomsko-propagandni oddelek se je moral povezati z delavnicami in oddelki, da bi bil potreben material in izdelki pravočasno pripravljeni. Ko je bilo vse pripravljeno, je skupina odpotovala na montažo.

Na BIAMU smo razstavili dva stroja za preoblikovanje pločevine ter celotni proizvodni program gradnje preoblikovalnih strojev v LITOSTROJU. Tega smo prikazali v obliki maket. V sklopu BIAMA smo prikazali tudi gradnjo hidravličnih sistemov (hidravlične črpalke, cilindri, ventili in cevne zveze). Makete je izdelala skupina oblikovalcev v projektivi preoblikovalnih strojev.

Razstavljali smo lastne preoblikovalne stroje, medtem ko so ostala podjetja, ki delajo na tem področju, prikazala licenčne stroje.

Ob otvoritvi razstave smo bili deležni pohvale s strani »Zvezne privredne komore« za lastno razvojno pot in to predvsem za sistematski in oblikovalni celotni program gradnje preoblikovalnih strojev in hidravličnih sistemov.

Na otvoritvi BIAMA so bili med drugimi direktor tehničnega sektorja dipl. ing. Darinko Kolbl, dipl. ing. Franc Pentek, dipl. ing. Kosta da Damos, ki so si zatem ogledali litostrojске razstavni prostor. Med razstavo je naše osebje nudilo oblikovalcem potrebne informacije, imeli so poslovne razgovore, prikazali pa so tudi delovanje strojev.

Še enkrat se je izkazalo, da je zanimanje za litostrojске izdelke veliko tako s strani domačih kot tujih kupcev. Naše podjetje je na tej razstavi dobilo mnoge pohvale.

BIAM je do zdaj najuspešnejša sejemska razstava zagrebskega velesejma. Posebno težo pa daje tej razstavi dejstvo, da ji je uspelo zbrati precejšen del svetovne proizvodnje obdelovalnih strojev.

Dragica Šverko

Jasen pogled v novo leto

(Nadaljevanje s 1. strani)

Novo Gvinejo in Novo Zelandijo, pa celo za otoke Fidži.

Sedaj pa je treba tudi povedati, da za projektanta in komercialista ni konec dela, ko smo ponudbo lepo zalepili in odposlali. Z licitacije dobimo sporočilo, na katero mesto smo se plasirali. Če smo na enem prvih mest, se delo za nas šele prične – in s tem tudi največji del stroškov. Invetitor ima namreč vedno vrsto ugovorov in vprašanj na naše rešitve. To je treba obrazložiti, zagovarjati, napraviti ugoden vtis na kupčeve specialiste in skratka prevagati tehniko v našo korist. To je seveda hitro rečeno, toda to napraviti je velika odgovornost in težka naloga. Pred kratkim smo poslali tri ekipe na »razčiščevanje ponudbe«, kot temu rečemo: v Novo Gvinejo, Novo Zelandijo in v Panamo v Srednji Ameriki. To predstavlja težavo, kajti v ekipi bi morali biti naši najboljši strokovnjaki, ki znajo svetovljansko nastopati in tekoče razpravljati v angleščini. Takih pa nimamo mnogo. Na prste dveh rok jih lahko prešte-

jemo. In če se sedaj koplje več takšnih primerov, je težko dobiti prave ljudi. Takšno potovanje se nekomu lahko zdi prijetno, resnično pa predstavlja takšen telesni in predvsem duševni napor, da je težko pridobiti človeka po kratkem presledku za ponovno pot. Tu nam ne ostane drugega, kot da naše kadre obogatimo z novimi ustreznimi strokovnjaki, katere moramo pa sami vzgojiti in to brez odlašanja, kajti drugje jih ne bomo našli.

Če napravimo primerjavo z letom 1970, smo pridobili naročil za 250 milijonov dinarjev, moramo ugotoviti, da se v letošnjem letu ta zetek povečala za preko 40 odstotkov.

Če pogledamo, kako so bili projektanti na nekem področju zasedeni s ponudbami, oziroma kako aktivno so sodelovali pri osvajanju tržišča, moramo ugotoviti, koliko milijonov vrednosti ponujenih naprav odpade na enega projektanta na nekem področju. Pri tem vidimo, da so bili najbolj delavni v oddelku za vodne turbine, kjer odpade na pro-

jektanta za 12,3 milijona dinarjev, sledi oddelek za preoblikovalne stroje in oddelek za cementarsko opremo.

Zanimivo je pogledati tendence razvoja na področjih, na katerih izdelujemo opremo, s tem, da primerjamo medsebojni porast prodanega obsega v letu 1971 z letom 1970. Potem vidimo, da kaže na največji polet področje vodnih turbin, kjer je narasel obseg prodane opreme za preko 30%, medtem ko ostali nimajo tako izrazitih povečanj ali pa ne kažejo spremembe.

Naše perspektive so rožnate, dela imamo dovolj. Sedaj se prične izpolnjevanje obvez in rokov v podjetju, posameznih obratih in na posameznih delovnih mestih. To pa je že druga pesem, čemer bodo spregovorili prihodnjaki za to poklicani tovariši. Vsekakor pa bo delovnih rok najbrž vse leto še vedno premalo, potrebne bodo spretno-ke kvalificiranih delavcev, ki bodo pretvarjale vse to, kar je bilo z najboljšimi željami zamišljeno in prodano, v otipljive proizvode in naprave, v investicijsko blago, ki bo nosilo naše ime po vsem svetu.

Dipl. ing. M. Kos

S TURBINAMI POGUMNO NAPREJ!

IZ SKLEPOV 13. REDNE SEJE DS DNE 11. 11. 1971:

POUDARJEN JE BIL OSNOVNI PROGRAM PROIZVODNE DEJAVNOSTI, KI NAJ BI V LETU 1972 SHODILA Z LASTNIMI MOČMI, PRAV TAKO IZVOZNA DEJAVNOST, KI NAJ BI POSTALA TEMELJNI VIR SAMOFINANCIRANJA. NAROČIL ZA LETO 1972 JE DOVOLJ, DELA NE PRIMANJKUJE.

Na kratko o dosedanjih uspehih

Titostroj izdeluje turbine od svoje ustanovitve leta 1946. Kljub dokajšnjim nihanjem v vrednostih letno dobljenih naročil, ki so posledica neenakomernega vlaganja v hidroenergetske objekte tako doma kot v svetu, pomeni ta zvrst proizvodnje stalni in glavni stebel našega osnovnega proizvodnega programa.

Z redkimi izjemami smo za vsako leto dobili naročila v višini 500 do 3900 ton, tako da smo do sedaj skupno dobavili okrog 28.000 ton te opreme. Če ocenimo vrednost vsakega kilograma s 30 din, dobimo vrednost, ki bi več kot dvakrat pokrila celotni finančni plan Litostroja za leto 1972. Pri širini našega proizvodnega programa je to lepa številka, na katero smo lahko tem bolj ponosni, če upoštevamo težavnost turbinske proizvodnje.

Po drugi strani potrjuje naš uspeh tudi 4 milijone kilovatov, ki jih razvijajo doma in v svetu turbine z oznako »LITOSTROJ«. Teh je skupno 270 s povprečno močjo približno 14.800 kW.

Kaj nas čaka prihodnje leto?

Obveznosti turbinske proizvodnje za prihodnje leto so posledica prizadevanj prodaje in projektive v letu 1970. Le-ta so bila uspešnejša na domačem trgu kot na tujem.

Potem ko je Indija sama pričela proizvajati vodne turbine in je Litostroj s tem izgubil svojega najmočnejšega tujega odjemalca za to vrsto proizvodov, izvoz ni mogel dovolj hitro najti nadomestila v drugih deželah. K temu je prav gotovo prispevalo tudi nesoglasje z Ingro, ki je sama delno zabredla v težave v razgibanem tržnem položaju. Tako nam ni uspelo dobiti za leto 1972 nobenega pomembnejšega naročila in teža izvoznih naročil ni dosegla niti 200 ton.

Prizadevanja domače prodaje v letu 1970 so uspela. Tega leta ni noben domači investitor »odletel« na tuje. Med naročila smo vpi-

sali 4 Peltonove turbine za HE Perućico s skupno močjo 118.000 kW in cevno turbino s 4.100 kW za HE Ajbo na Soči. Se z nekaterimi manjšimi naročili si je domača prodaja za leto 1972 zagotovila približno 900 ton naročil.

Prihodnje leto bi bila torej s približno 1.100 tonami bolj slaba turbinska bera. Toda zaradi nesrečnega neenakomernega dotokanja naročil je bilo letošnje leto z naročili za turbinsko proizvodnjo očitno prebogato zasedeno. Nad 2.400 ton naročil, ki bi jih morali po pogodbah dobaviti leta 1971, letos nismo uspeli finalizirati. Dobavo turbin za HE Martinje, Orlovac, Buško Blato in Trebinje smo zato prestavili v leto 1972. Tako narastejo naše obveznosti za prihodnje leto kar na približno 3.400 ton dobavljene turbinske opreme.

Predstavljamo se v tujini

Za lansko in letošnje leto je značilno, da se je Litostroj kot proizvajalec turbin predstavil novim kupcem ali njihovim konsultantom, to je projektantskim organizacijam, ki jim kupci poverjajo posredovanje poslov. Predstavili smo se tudi novim deželam. Lansko leto smo se spoznali s konsultanti Združenih držav Amerike, Avstralije, Nove Zelandije in Kanade, letos pa s konsultanti Argentine, Anglije in Švedske. Napovedani so še stiki s kupci v Novi Gvineji in Panami.

Do stikov s konsultanti privede naše ponudbe in njihova ugodna uvrstitev v konkurenci z drugimi ponudniki. Letos smo ponudili v zamejstvo kar za 325 milijonov dinarjev turbinske opreme. Sem sodi oprema za 11 večjih hidroelektrarn v Ameriki (Argentina, Kanada, Panama), Afriki (Kenija, Zambija) in Avstraliji (Avstralija, Nova Gvineja, Nova Zelandija). S temi ponudbami smo se uvrstili presenetljivo dobro. Kar v 6 primerih smo bili najugodnejši ponudniki: HE Kamburu (Kenija), HE Ramu I (Nova Gvineja), HE Cabra Corral ter HE Futaleufu (Argentina), HE Kidatu (Tasmanija) in HE Lusiwasi (Zambija).

V 4 primerih smo zasedli 2. ali 3. mesto, samo z eno ponudbo smo bili zadnji.

V letu 1971 smo prejeli za 58,3 milijona dinarjev izvoznih naročil, kar pomeni v primerjavi s celotno vrednostjo izdanih ponudb 18 %. Za ta odstotek nam vsakdo lahko čestita, saj znaša realizacija normalno le 5 do 10 % izdanih ponudb. Tako smo si z letošnjimi ponudbami zagotovili naročilo turbin za HE KAMBU-RU in HE CABRA CORRAL v skupni teži nad 800 ton.

Nadaljnja izvozna naročila, ki jim bo sledila dobava v letu 1973, še pričakujemo. Odvisna so od

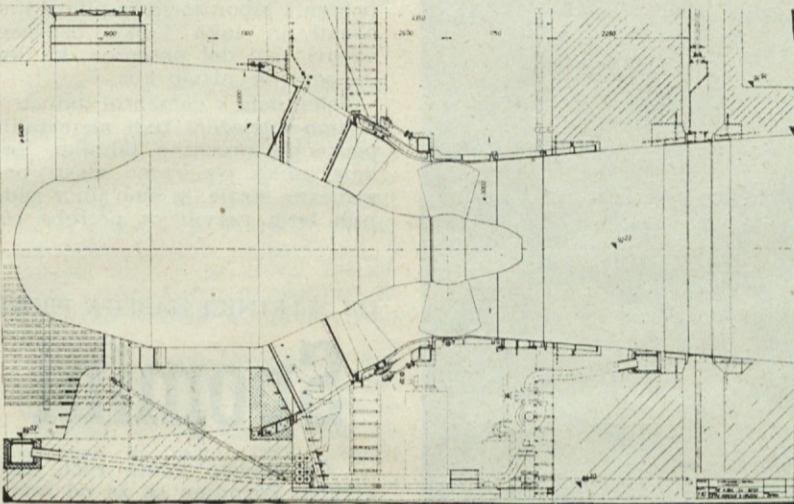
leta v leto pomembnejša postavka, so narasla naročila za domači trg na približno 2.000 ton. Vsekakor je to vzpodbudna številka, ki niti še ni dokončna.

»Kuhajo« se še naročila za nadaljnje domače hidroelektrarne: Split II, Vlasina I do IV in druge. Nekatere od teh utegnejo še povečati tonajo za leto 1973.

Na leto 1973 smemo torej gledati optimistično!

Nova naloga

Poudarili smo, da smo z izvozom turbinske opreme krenili na najboljšo pot. Na tej poti mo-

Podolžni presek cevne turbine za HE Ajba

tega, kako smo se in kako se še bomo predstavili konsultantom.

Kakšno bo leto 1973?

Povprečno traja proizvodnja turbinske opreme približno 2 leti. Ker pripelje do proizvodnje le naročilo, do naročila pa ponudba, je iz števila ponudb in dobljenih naročil že nekako dve leti in pol v naprej mogoče sklepati, ali smemo pričakovati slabo ali bogato turbinsko »letino«.

Leto 1973 prav gotovo ne bo slabo. Že omenjenim 800 izvoznim tonam se pridružujejo 2 Kaplanovi turbini po 46.000 kW za domačo kanalsko HE Varaždin in cevna turbina za vgraditev v jez pri Ormožu, ki bo energetsko izkoriščala vodo, ki jo bo treba spuščati po naravni strugi Drave. Ob upoštevanju nadomestnih delov za turbine, ki postajajo iz

ramo brezpogojno ostati, če hočemo, da bo izvoz postal »temeljni vir deviznega samofinanciranja«. Vztrajati na začetni poti terja še naprej uspešno predstavljanje novim kupcem in novim konsultantom.

Ugodna uvrstitev naše ponudbe nam samo omogoči začetek pogajanja s kupcem ali njegovim konsultantom. Do naročila pride le v primeru, če znamo svoje tehniške rešitve uspešno zagovarjati. Če pa smo v strokovnih razgovorih nespreni in ne znamo pridobiti zaupanja, je stvar propadla.

Konsultanti so pretežno strokovno zelo razgledani inženirji, ki imajo za sabo dragocene projektantske ali industrijske izkušnje s področja vodnih turbin. Prav pogosto so tudi sami avtorji člankov v vrhunskih strokovnih mednarodnih revijah.

Za enakopraven razgovor s takimi strokovnimi avtoritetami mora Litostroj postaviti strokovno enakovreden team. Zanj so znanje tujih jezikov, široka razgledanost v stroki, globina znanja ter reference s konstrukcijskega ali raziskovalnega področja osnovni pogoji.

Malo imamo posameznikov turbine, ki jih Litostroj lahko pošlje v strokovni boj za naročila. Še ti imajo ob razpravljanju s tujimi strokovnjaki neumen občutek, da bi morali napraviti samo korak, da bi bili tujcem enaki. Vendar za to korak nikoli ni časa. Tovarniške vsakdanjosti projektanta preveč angažirajo, da bi se lahko poglobljeno ukvarjal s tem ali onim strokovnim vprašanjem in objavljaj svoja dognanja. Pa vendar je to potrebno! Strokovnjaka brez reference svet ne priznava.

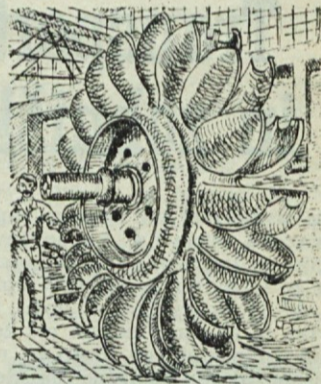
Tak specializiran kader si mora Litostroj šele ustvariti. Realne možnosti v okviru projektive so tu, treba se je le pogovoriti in ukrepati. Torej: nova in nujna naloga za našo organizacijsko in kadrovske službo.

To še ni vse

Vzporedno z ustvarjanjem specialnega visoko strokovnega kadra pa nas čaka še vrsta drugih dolžnosti, če se hočemo s svojimi turbinami trajno uveljaviti v izvozu. Treba je izboljšati kvaliteto naših laboratorijskih raziskav in povečati njihov obseg z določanjem višjih zneskov kot doslej za te namene.

Nadalje bot reba povečati tudi naše tehnološke zmogljivosti, da bomo kos izdelavi vse večjih in večjih turbin, ki jih zahtevajo domači in tuji kupci. Do leta 1950 smo morali dobaviti 12,0 kp opreme za en instalirani kilovat. Leta 1970 je ta številka zdrsnila na 8,5 kp/kW in prihodnje leto bo znašala le še 7,6 kp/kW. To najbolj nazorno priča o vključevanju Litostroja v vsesplošno prizadevanje po postavljanju večjih in bolj gospodarnih turbin. Zato se v zadnjih letih že gibljemo zelo blizu naših skrajnih obdelovalnih možnosti.

Pogoj za zunanje naročilo je vedno že obratujoča taka ali podobna turbina, ki smo jo izde-

lali v Litostroju. Reference nam morajo omogočiti domači kupci, tujec nam jih ne bo. Zato ne smemo spustiti iz rok niti enega samega domačega investitorja in dovoliti, da bi šel po turbine h konkurenci v inozemstvo!

Predvsem pa: naučiti se moramo spoštovati pogodbeno dobavne roke. Brez spoštovanja te, v mednarodnem trgovanju osnovne zahteve, se ne bomo uspešno vključili v mednarodno delitev dela. Še več: če bomo ostajali še naprej pri svojem legendarnem zamujanju dobavnih rokov, bomo v nekaj letih ostali brez naročil.

Pečeni golobčki nikjer ne padajo izpod neba, ali kot pravijo hrabri: težave so tu, da jih premagujemo... V novem letu torej hrabro nadalje. Naročil je dovolj, dela ne primanjkuje, možnosti za start po sklepu delavskega sveta so ugodne. Torej pljunimo v roke, da bodo turbine še naprej simbol in ponos našega kolektiva!

Leopold Šolc, dipl. inž.

Za konec leta novi Renault 5

Ni dolgo, kar so se zaprla vrata torinskega salona, letošnjega zadnjega avtomobilskega »SHOWA«. Za konstruktorje jeklene pločevine je sedaj vsaj na videz

nastopilo zimsko spanje — za nekatere bolj mirno, da druge z neprijetnimi sanjami. Tovarna RENAULT je v začetek novega proizvodnega leta štartala zelo

uspešno. Opustila je dva modela nekoliko zastarele konstrukcije z motorjem v zadku. To sta R 8 in R 10, ki sta ju že pred tem zamenjala popolnoma na novo zasnovana R 6 in R 12. V letošnji jeseni sta se jima pridružila še dva elegantna in hitra coupéja R 15 in R 17. Prav ob koncu leta pa so predstavili novinarjem novi, po zunanem videzu majhen Renault 5 s prostrano notranjostjo.

Renault 5 ima 3,50 m dolgo in 1,53 m široko karoserijo s tremi vrati, na katerih ni več standardnih kljuk, ampak so le gumbki z utori, kot je to pri coupéjih R 15 in R 17. Kolesa so potisnjena na skrajni začetek in konec vozila, kar omogoča maksimalno stabilnost avta. Dovolj je prostora za 4 do 5 potnikov; voznik ima odličan pregled zaradi velikih zasteklenih površin.

Novi Renaultov avto ima vgrajena dva različna motorja. Prvi je povzet po R 4 s francoskega tržišča, ima 782 ccm in zmoro hitrost do 120 km/h. Druga je podedoval po starejši osmici in ima 956 ccm ter bo pognal vozilo do 135 km/h. Renault 5 ima pogon na prednja kolesa.

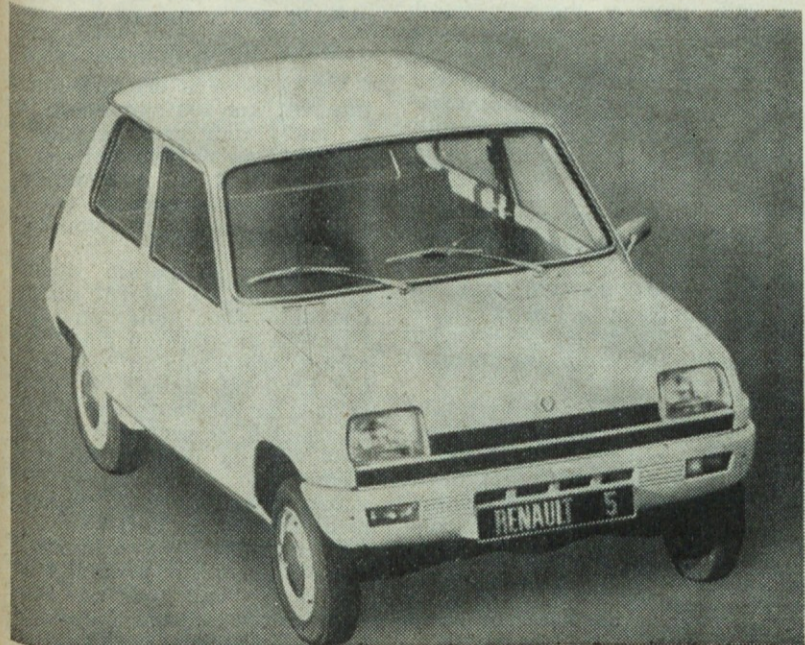
Notranjost je zelo podobna R 4, predvsem armaturna plošča. Od »KATRCE« je Renault 5 prevzel tudi prestavno ročico. Imel bo tudi pomično streho, rezervno kolo je pod sprednjim pokrovom, tako da je prtljažni prostor zadaj popolnoma prost.

Novost sta plastična odbijača spredaj in zadaj, ki delujeta pri trčenju kot blažilca, se deformirata, poškodovana pa lahko hitro in enostavno zamenjamo.

Renault 5 bo moč dobiti na francoskem tržišču od pomladi 1972, izvažati pa ga bodo pričeli jeseni istega leta. Cena novega vozila še ni natančno določena, vendar v Franciji ne bi smela biti večja od 10.000 FF (27.100 din).

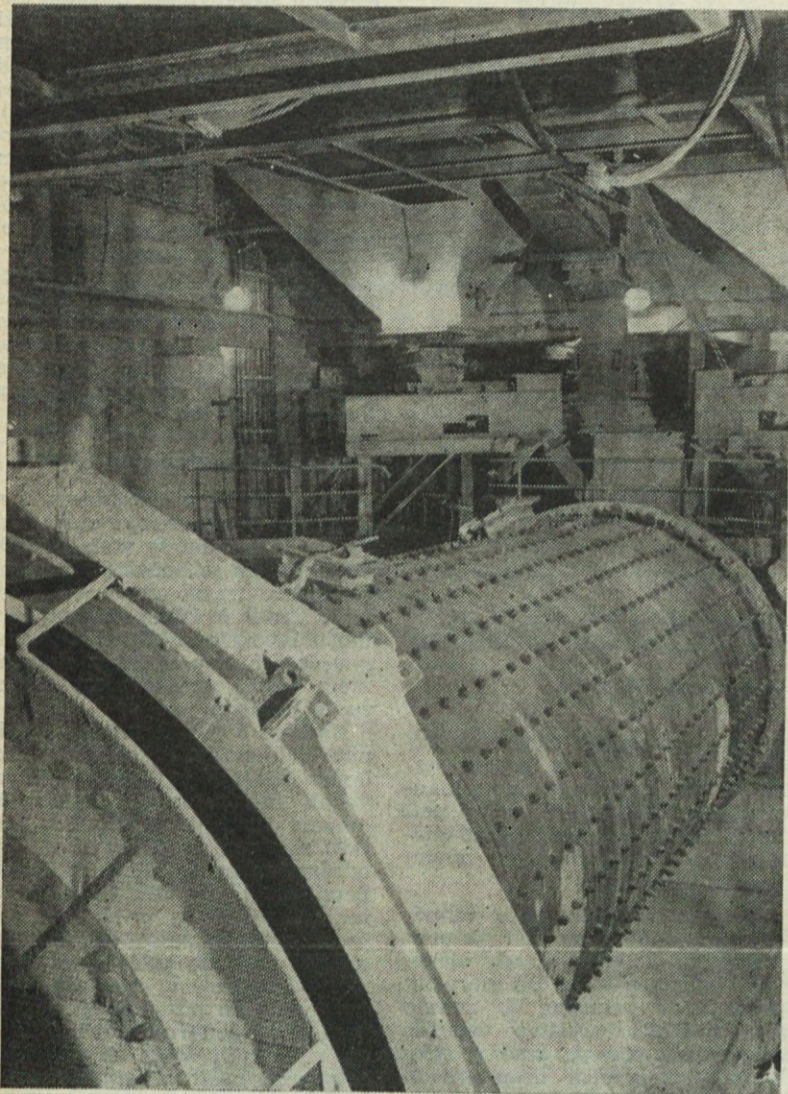
Tovarna Renault si je že sedaj pripravila novica, ki bo moral počakati na svečano premiero do spomladi 1972, ko ga bodo prikazali na ženevskem salonu. Gotovo je Renault 5 za naše tržišče zelo zanimiv, zato upamo, da ga bomo aprila lahko videli na beograjskem avtomobilskem salonu.

Iztok Vrčon

Oprema za cementarne

V letu 1971 smo izdelali za blizu 120 milijonov dinarjev ponudb, naročil smo prejeli pa nekaj več kot za 10 milijonov dinarjev. Vrednost v letošnjem letu izdelanih ponudb je relativno majhna, ker smo bili močno angažirani na zaključnih delih številnih naročil. Seveda pri tem ne smemo pozabiti, da smo izgubljali mnogo naročil, ker nismo mogli istočasno nastopiti kot ponudniki in kreditorji. Razen tega pa je zlasti v letošnjem letu zaradi zaviranja investicij odpadlo nekaj razpisov za licitacije v cementni industriji.

Pogled v notranjost mlinice cementa, zgrajene v cementarni Salonit — Anhovo

Transportne naprave in zobniški prenosniki

V tej panogi se zlasti zrcali naša usmeritev ter splošna jugoslovanska situacija, ko se investicije v industrijo zmanjšujejo. Ker je to vidno že pri prvi opremi, ki jo postavimo v novo tovarno, je to zlasti očitno pri žerjavih, ki pridejo na vrsto za naročanje takoj za gradbenimi deli. Zaključili smo v preteklem letu vrednostno nekaj več kot leta 1970, vendar je najznačilnejše kvaliteten premik v izvoz: medtem ko je bilo v letu 1970 v celotnih naročilih 13 % izvoza, se je to razmerje v enem letu povečalo na 60 %, kar pomeni, da se je delo na izvozu povečalo približno za petkrat.

To je bilo možno doseči predvsem zato, ker je tradicija dela z izvoznimi problemi in po sistemih ponudb, ki so v veljavi na svetu, v tem oddelku že dolgoletna. Žerjavi so prvi odprli pred 17 leti Litostroju pot v svet in ponesli ime Litostroja praktično na vse celine. Projektanti so sistem dela in mišljenja, ki mora biti pri izvoznih naročilih prav specifično, že popolnoma obvladali; dokumentacijo so navajeni

delati v tujih jezikih ter znajo tudi ravnati z inšpekcijskimi organi.

Največji uspeh leta je bila pridobitev naročila dveh mostnih dvigal nosilnosti 75 Mp za eno najbolj cenjenih belgijskih kovinskih podjetij Nobels—Peelman v teži 200 ton. Ti dve dvigali bosta gotovi v začetku leta 1972 ter bosta morali predstavljati našo referenco v osrčju zahodne Evrope, katera nam bo odprla vrata tudi drugje.

Naročila dvigal za zahodnopakistanski ogromni energetski in namakalni projekt Tarbela Dam spadajo po svojem redu velikosti med naša največja izvozna naročila doslej. Med več dvigali so namreč štiri takšna, ki so izven naših navadnih mer.

Dve portalni dvigali z nosilnostjo 165 Mp, a vsako ima težo čez 300 ton, sta mnogo višji od strehe naše pločevinarne. Dvoje mostnih dvigal, vsako z nosilnostjo 300 Mp, bo delovalo pri montaži generatorskih rotorjev, ki tehtajo 600 ton, in to v glavni strojnici hidrocentrale. Vsi ti objekti morajo biti v letu 1972 že montirani.

V letu 1972 bomo morali dokončati in montirati vrsto dvigal tudi v Jugoslaviji, zlasti so pomembni objekti za Tvornico aluminija v Šibeniku ter za ladjedelnico »3. maj« na Reki.

Ing. M. K.

Za izvozni oddelek smo v preteklih letih izdelali številne ponudbe in tudi pogodbe; v zadnjem letu pa je dejavnost izvoznega oddelka na tem področju popolnoma zamrla.

Perspektive za leto 1972 so na domačem tržišču zelo obetajoče, saj pričakujemo nekaj v letošnjem letu zavrtilih razpisov, poleg tega sta v pripravi še dva razpisa za veliki investiciji v cementni industriji.

Seveda je zlasti pri obravnavanju kompleksnih naročil nujna trajna navezava na renomirane zunanje partnerje, ki razpolaga z laboratoriji in pilotskimi obrati in tako lahko uspešno opravi tisti del procesov, ki jim mi sami še nismo kos.

Poleg dela v cementni industriji smo udeleženi tudi na ostalih področjih procesne tehnike, kamor lahko plasiramo zlasti posamezne stroje, ki smo jih v zadnjih letih razvili za potrebe ce-

mentne industrije. V ta namen smo že izdelali podloge za propekte posameznih strojev.

V letu 1971 smo dosegli pomemben uspeh s spustitvijo v pogon nove mlinice cementa v Beočinu. Investitor se je zelo pohvalno izrazil o kvaliteti naše opreme, še posebno pa je bil zadovoljen z brezhibnim potekom zaključka montaže in probnega pogona. Od zaključka montaže do obratovanja s polno zmogljivostjo je preteklo vsega teden dni, kar je celo pri uglednih inozemskih firmah redek primer.

Pred kratkim smo izdelali in odposlali iz Litostroja doslej drugi najtežji kos v enem delu; plašč mlina cementa za mlinico nazivne zmogljivosti 80 Mp/h. Montaža te mlinice bo zaključena predvidoma v prvih mesecih prihodnjega leta in bo zelo ugodna referenca za našo tovarno. Precej domačih cementarn se že zanima za datum pričetka delovanja te mlinice, saj so zaintereseni za nabavo takih mlinic.

Tudi dela pri montaži cementarne ŠAR se približujejo koncu in pričakujemo pričetek delovanja v prvih mesecih prihodnjega leta.

Tako kot na vsem področju tehnike so tudi stroji za procesno tehniko vse večji in močnejši.

Cevni mlin za cement nazivne zmogljivosti 40 Mp/h je še pred nekaj leti veljal za zelo velikega, danes pa spada že med manjše stroje, saj v svetu građe cevne mline premera nad 4 m in dolžine 16 m. Velikost omejuje samo možnost prevoza in izdelave.

Ne nazadnje je razlog za tako naglo večanje zmogljivosti strojev tudi v konkurenčnem boju. Pri proizvodnji strojev velikih dimenzij so namreč iz konkurenčnega boja izločena manjša ali slabše razvijajoča se podjetja, katerim zmogljivosti obdelovalnih strojev že ne dopuščajo več izdelave velikih elementov.

Doslej smo bili v Litostroju še kos rastočim dimenzijam strojev v procesni tehniki, vendar že več kot leto dni opozarjamo na pereče probleme, ki so že pred nami. Probleme, ki jih je možno rešiti z improvizacijami, smo rešili, probleme, ki so navezani na delno obnovo strojnega parka pa upamo, da bodo kompetentne službe čimprej in s čutom odgovornosti za razvoj rešile.

Janez Stražišar, dipl. inž.

OB 70-LETNICI NAŠEGA PROFESORJA

Spomini iz prakse

Če smemo komu reči, da je naš, potem je to prof. Albert Struna. Poznamo se že od leta 1946, ko je priskočil pomagat novo rojenemu podjetju z nasveti iz konstruiranja vodnih turbin in mazalne tehnike. Od tedaj je naš stalni svetovalec.

Kot dobri očka je vedno voljan črpati in razdajati svoje znanje iz bogatih izkušenj, bodriti nas v težkih urah in potovati v eni sami noči do albanske meje, če je treba na strokovnem sestanku podpreti stališča Litostroja. Menda se ni za Litostroj slabo končala niti ena konferenca, ki ji je prisostvoval prof. Struna. Segav pogled na prisotne preko očal, priložnostna šala ob uvodni kavici in »spice« nasprotnikov so že odbite. V ustvarjenem vzdušju, v njihče ne drzne ugovarjati, niti ni mogoče dvomiti v pravilnost tehniških dejstev, ki jih razpleta z mirnim in globokim glasom ter s profesorskim poudarkom na najvažnejšem. V nespremenjenih formulacijah logični sklepi potem tudi preidejo v uradni zapisnik.

Ta mož, ki mu Litostroj dolguje veliko hvaležnost in na katerega se bo obračal tudi v prihodnjih stiskah, je letos sredi avgusta slavil 70. obletnico svojega rojstva. Če bi mogel takrat »Litostroj« s skromnim člankom opraviti s pomenom tega dogodka, potem bi tako tudi napravili. Toda hoteli smo več. Zato smo v septembrski številki o jubileju le na kratko poročali, jubilarantu čestitali, hkrati pa premišljali, kaj in kako naj zapišemo o prof. Struni, da članek ne bi izzvenel kot gola formalnost, temveč izražal vsaj nekaj tiste prisrčnosti, ki nas veže s profesorjem.

Prevladalo je mnenje, da bi bil najprimernejši intervju s poudarkom na tistih področjih s široke pahljače udeleževanja prof. Strune, ki so našemu podjetju najbližja. Naš namen se je izjalovil, ker se s prof. Struno ni bilo mogoče sestati. Kriva je vprav omejena pahljača, saj profesor ni samo naš...

Do nedavnega je ves pripadal fakulteti za strojništvo, kjer je bil redni profesor in kar trikrat njen dekan. V letih 1964-1966 je bil celo rektor univerze. Sodeloval je in sodeluje s Petrolom... V Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je pripravil »Splošni tehniški slovar« in je letos zaradi uspešnega dela na strokovnem terminološkem področju imenovan za predsednika terminološke komisije SAZU. Sodi med najaktivnejše sodelavce Društva inženirjev in tehnikov Slovenije, ureja »Novo proizvodnjo« itn.

Pri vsem tem pa piše, piše... Kdo ne pozna njegove knjige »Avtomobil«, ki je doživela dve

nakladi, in njegovega »Mazanja«? Kdo se še ni čudil množini zbrana gradiva v »Vodnih pogonih na Slovenskem«? Tako knjigo spiše lahko le človek, ki je marljiv in neutrujen kot mravlja, ki ne gre na dopust brez beležke in skicirke v žepu in ki premišljuje, ko stika za gobami. Kdo bi sploh mogel naštet vse, kar prihaja izpod njegovega peresa? Piše strokovna poročila, referate, članke, večkrat po dva hkrati z dveh različnih področij. Na prvem delu dopoldne na svojem domu v Ljubljani, drugega nadaljuje popoldne v tišini svoje kočice v Ratečah. Pri vsem se potuje, službeno in privatno, odprtih oči, vedrega srca in s pripravljeno šalo za vsakogar, s katerim pride v stik. Sodi med redke potnike, ki so skoro na vsaki meji sposobni prekopiti svoj govor na jezik tiste dežele.

Njegovo življenje je en sam delovni dan. Nehote se ob njem spomniš na pesnika, ki je napisal: »Ne kar mora, kar more, mož je storiti dolžan.« Prof. Struna sledi temu pozivu. Do konca izrablja svojo občudovanja vredno energijo, s katero ga je obdarila narava in ki jo nenehno obnavlja z zavirljivim smislom za uravnoteženo skladnost med potrebnim, koristnim in prijetnim...

Če ob tolikšnem udeleževanju prof. Strune upoštevamo še okoliščino, da smo hoteli priti z njim v stik prav v mesecih letnih dopustov, potem zadostno opravičujemo zamudo, s katero se oglašamo ob njegovem jubileju. Hkrati nam je treba tudi oprostiti, da smo se mogli z njim pogovoriti le po telefonu. Ta pa je bil za intervju kaj neprikladen.

Tako nam je namesto intervjuja prof. Struna obljubil spisati svoje spomine na turbine od zgodnjih začetkov na Češkem preko Strojnih tovarn in livarn v Ljubljani do Litostroja. V današnji številki objavljamo njegov prvi prispevek.

Mislimo, da bodo bralci s tako rešitvijo samo zadovoljni. Nima mo tako sposobnega pisca, ki bi mogel z intervjujem posredovati javnosti vso duhovitost Struninega govora. Iskre se mnogo bolje izražajo v njegovi lastni pisani besedi, kjer imajo vsaka vejica, narekovaj, pomišljaj in oklepaj svoj pomen, ob katerem se je treba zamisliti ali zasmejati.

Gojmir Anton Kos; portret prof. Alberta Strune

Se nekaj! Prof. Struna nam je obljubil svoje spomine na »turbinsko udeleževanje« že pred mnogo leti. Ko nam jih je ob svojem jubileju predlagal namesto intervjuja, je z enim mahom ubil dve muhi. Tudi to je zanj značilno.

V imenu kolektiva Litostroja izražamo s temi vrsticami prof. Struni svojo globoko zahvalo, mu ponovno čestitamo ob visokem življenjskem jubileju in mu želimo, da bi še mnogo let ohranil mladeniško prožnost svojega duha in telesa in da bi nas — tako uspešno kot doslej — še naprej podpiral v vseh primerih, ko bomo potrebovali njegovo pomoč.

Prvi del spominov prof. Alberta Strune bomo objavili v prihodnji številki. — Ur.

Boljša obveščenaost

V Delu so dne 22. novembra objavili vest z naslovom

»Kako obveščati kolektiv«.

Vsaka delovna organizacija, ki ima več kot 200 zaposlenih, naj bi imela tudi svoje glasilo, so poudarili na novembrski seji odbora za tisk in informacije v delovnih organizacijah pri republiknem svetu Zveze sindikatov Slovenije.

Vsekakor bi kazalo vztrajati pri tem, da so delovni ljudje v podjetjih čim bolj obveščeni. Uredniki posameznih glasil v delovnih organizacijah naj ne bi bili uredniki, ampak bi morali skrbeti za informiranost kolektiva nasploh. Že večkrat smo lahko ugotovili, da je prav slaba informiranost in neobveščenaost vzrok mnogim negotovanjem in celo prekinitvam dela.

O informiranju v delovnih organizacijah bodo prihodnji mesec razpravljali tudi na razširjeni seji predsedstva Zveze sindikatov Slovenije.

Naslednje prispevke naših projektantov bomo objavili prihodnjič.

Uredništvo

Kje in kako smo in bomo letovali

Vinko Kožuh

Pri nas je že v navadi, da pripravimo razne statistične preglede in analize; zato bo morda za naše člane zanimiv tudi prikaz, kako so bili izkoriščeni naši počitniški domovi v zadnjih sedmih letih.

Zaradi lažje predstave naj navedem posteljne kapacitete, ki smo jih imeli v tem času na voljo:

- počitniški dom v Fiesi	120 ležišč
- počitniški dom v Moščenički Dragi	25 ležišč
- počitniški dom na Soriški planini	36 ležišč
	+15
Skupaj	181 ležišč
+ skupna ležišča	15

Zasedenost v naših domovih od leta 1965 do 1971. leta:

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Člani kolektiva	634	351	586	499	625	505	603
Ožji svojci	212	215	220	300	365	370	376
Otroci	371	230	128	379	444	476	399
Nečlani	256	234	211	216	239	122	236
Tujci	—	76	127	173	151	19	62
SKUPAJ:	1473	1106	1272	1567	1824	1492	1676

V tabeli so upoštevani samo tisti gostje, ki so se zadrževali v domovih najmanj 3 dni.

Iz gornje tabele je razvidno, da ca. 20% naših delavcev prebije svoj dopust v naših počitniških domovih. Ta odstotek pa bi bil lahko mnogo višji, če bi naši člani hoteli izrabiti svoj dopust tudi v mesecu juniju in septembru.

Vsako leto se ponavlja, da ostajajo meseca junija in septembra naši domovi na morju skoro prazni.

Razumljivo je, da v navedenem času ne gredo na dopust družine s šoloobveznimi otroki. Lahko bi pa v tem času letovali tisti člani, ki nimajo šoloobveznih otrok, in naši upoko-jenci.

Iz teh razlogov bodo tudi v bodoče imele prednost v mesecu

juliju in avgustu družine s šoloobveznimi otroki.

V rubriki »Nečlani« se vsako leto giblje število okoli 200. Morda je na prvi pogled to veliko število. Treba pa je upoštevati, da so v tej rubriki zajeti v glavnem ožji člani naših delavcev, ki niso regresirani (oče, mati, bratje, sestre, odrasli otroci in ostalo sorodstvo).

V rubriki »Tujci« so zapopadeni vsi inozemski gostje. V glavnem so to gostje iz Češke, ki letujejo pri nas v okviru zamenjave, dogovorjene med sindikalnima organizacijama našega podjetja in podjetja ZVVZ Milevsko. S to zamenjavo je omogočeno, da naši člani preživijo svoj dopust na Češkem.

Možnosti za povečanje parkirnega prostora so majhne in še te vezane na večja denarna sredstva. Potrebno bi bilo odpeljati velike količine materiala in utrditi teren v podaljšku sedanjega parkirnega prostora.

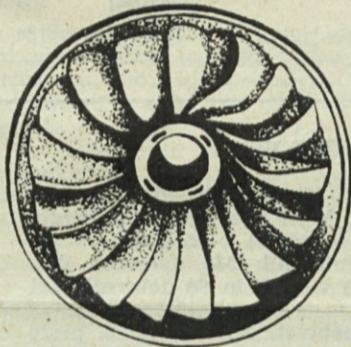
Omenil bi še, da je naše podjetje lastnik zemljišča, doma I (stara zgradba, kjer je kuhinja) in doma II (zidani provizorij), dom III (rdeča zgradba) pa imamo v najemu.

Pri tem domu imamo tudi tri vikend hišice, ki pa so dotrajane in jih v prihodnji sezoni ne bomo več oddajali.

DOM V MOŠČENIČKI DRAGI

V Moščenički Dragi imamo v najemu (nismo lastniki) staro družinsko zgradbo in zemljišče okoli nje. V njej imamo 14 ležišč: 10 za goste in 4 za osebje doma. Na vrtu imamo postavljenih 5 vikend hišic s po tremi ležišči. Tudi v tem domu in posebno še v vikend hišicah je oprema zelo skromna.

Opreme nismo zamenjali, ker smo v letu 1968 dobili odpoved najemne pogodbe. Na osnovi te odpovedi bi morali ta dom izprazniti 1. maja 1969. Uspelo

nam je pogodbo podaljšati do 1. oktobra 1971.

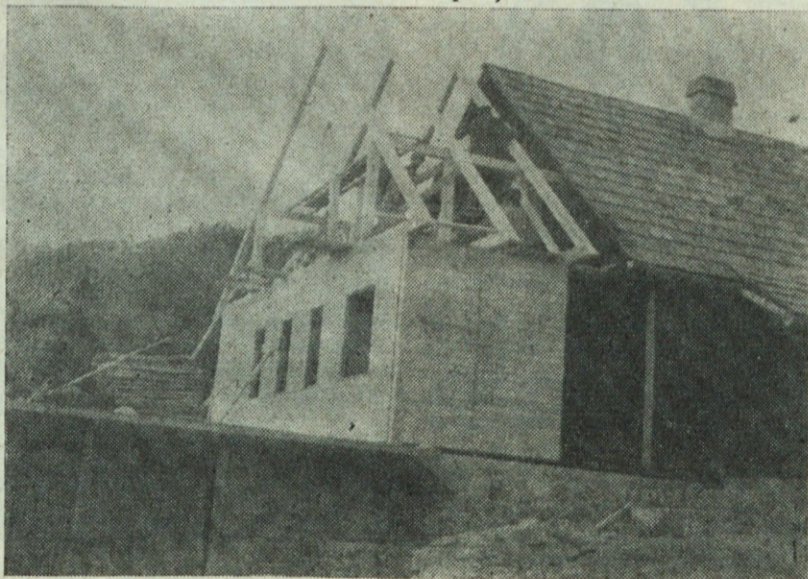
Med tem časom pa je navedena zgradba menjala lastnika. Bivši lastnik, ki živi v Italiji, je odprodal zgradbo in zemljišče naši državi in ta jo je odstopila v upravljanje Skupščini občine Opatija.

Že pred tem časom pa je naše podjetje imelo razgovore z lastnikom za odkup navedene zgradbe in zemljišča.

Ker je bil lastnik optant, živeč v Italiji, nam predpisi niso dovoljevali možnosti odkupa.

Od Skupščine Opatija smo želeli odkupiti stavbo in zemljišče. Skupščina pa je našo prošnjo zavrnila in zgradbo z zemljiščem dodelila (prenos osnovnih sredstev) hotelskemu podjetju »Liburnija« v Opatiji.

Naša pravna služba je proti temu sklepu sprožila sodni spor na Vrhovno sodišče SR Hrvaške v Zagrebu. Navedeno sodišče je spor rešilo v korist Skupščine Opatija.

Planinski dom na Sorici raste (S. Kocjan)

Osebje počitniškega doma v Fiesi v letu 1971

Na ta sklep pa se je naše podjetje pritožilo na Vrhovno sodišče Jugoslavije in do sedaj še ni dobilo odgovora. Upanje, da bi mi ta spor dobili, je zelo majhno.

Glavni argument, na katerega se v naši pritožbi opiramo, je, da to stavbo naše podjetje uporablja in vzdržuje že 20 let.

Sedanji lastnik »Liburnija« ni pripravljen skleniti najemne pogodbe za naprej, ker je stavba predvidena za rušenje.

Uradne odpovedi do sedaj še tudi nismo prejeli. Zato računamo, da bomo ta dom lahko uporabljali še v letni sezoni v letu 1972. Kako bo stvar potekala, bomo še pisali.

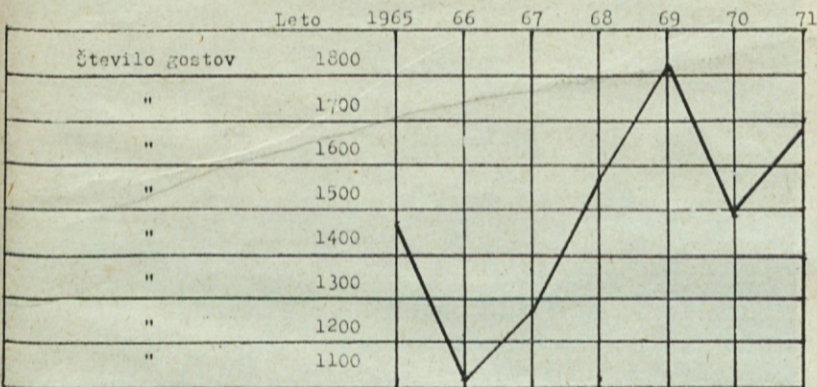
Tudi pluzenje bi bilo zelo drago. Vsako zimo bi bilo potrebno pluziti najmanj 15-krat in to vselej, kadar zapade nad 10 cm novega snega.

Seveda pa pluzenje pride v poštev šele takrat, ko bo cesta urejena in ko bodo napravljene škarpe proti plazovom snega, zemlje in kamenja.

Planinska koča, ki jo sedaj uporabljamo kot počitniški dom, ni bila zgrajena v ta namen in zato tudi funkcionalno ne ustreza. Dom je sedaj gostišče odprtega tipa, zato ima sanitarna inšpekcija iz Škofje Loke mnogo pripomb in zahtev, ki jih določajo naši predpisi o gostinstvu.

Iz teh razlogov smo morali gornjo kočo podaljšati, da bi s

Gibanje gostov po letih v naših počitniških domovih:

Iz grafikona je razvidno, da je od leta 1966 dalje število gostov v naših počitniških domovih v stalnem porastu. Padec je očiten v letu 1970 in to predvsem zaradi manjšega števila »Nečlanov« in »Tujcev«. V tem letu je namreč prišlo k nam letovat veliko manj čeških gostov kot prej.

Opremljenost v naših počitniških domovih je sicer skromna, vendar so tudi cene uslug med najnižjimi tako na morju kakor tudi v planinah.

Najbolj izrabljen inventar redno zamenjujemo, vendar je to pogojeno s finančnimi sredstvi, ki jih ima podjetje na voljo v ta namen.

DOM V FIESI

V tem kraju nam za počitniške domove v glavnem služita dve stari družinski zgradbi, ki sta delno preurejeni, da jih lahko uporabljamo za letovanje.

Ti stavbi sta že toliko dotrajani, da na njih ne kaže opravljati večjih adaptacijskih del in vanje vlagati večja finančna sredstva.

V Fiesi pa imamo okoli naših zgradb dovolj zemljišča, da bi na njem zgradili nov sodoben počitniški dom.

Seveda bi to zahtevalo večja finančna sredstva.

V domu je od 1965. do 1971. leta letovalo:

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Člani kolektiva	81	16	61	38	78	76	96
Ožji svojci	49	9	41	23	43	41	35
Otroci	96	3	18	31	60	54	23
Nečlani	58	6	63	60	102	38	171
Tujci	—	8	2	12	20	—	—
SKUPAJ:	284	42	185	164	303	209	325

Iz tabele je razvidno, da je bil dom najbolje zaseden v letošnjem letu, t. j. v letu 1971.

To smo želeli pojasniti vsem tistim članom podjetja, ki nam očitajo, da nismo ukrenili ničesar, da bi mi navedeni dom odkupili in se ga še naprej posluževali.

DOM NA SORIŠKI PLANINI

Čeprav dom na Soriški planini uživa izredno lepo lego in lahko gostom služi kot izhodiščna točka za razne izlete, so se ga naši člani zelo malo posluževali.

Kljub temu, da je dom odprt od 1. maja do 1. novembra, so posteljne kapacitete zasedene samo v mesecu juliju in avgustu in še to le deloma z našimi člani.

Dom razpolaga s 36 ležišči v sobah in 15 skupnimi ležišči.

K temu je največ pripomogla zamenjava počitniških kapacitet, ki sta jo sklenili sindikalni organizaciji našega podjetja in »Brodogradilišta« Split.

Dom je v zimski sezoni zaradi izredno slabega obiska zaprt. Slabo grajena (brez škarp), slabo vzdrževana cesta in veliki zameti snega onemogočajo dostop na planino.

Če bi želeli cesto urediti in s tem omogočiti pluzenje snega, bi bile potrebne milijonske investicije.

V čarodejevem klobuku na Sorici

ne prostore in povečali zunanjo teraso. Ko bo adaptacija gotova, nam bo nova terasa omogočala namestitvev 20 miz (80 sedežev).

Razen zelo slabe ceste na planino pa se pojavljata še dva velika problema:

— pomanjkanje vode v letni sezoni

— vaje pripadnikov JLA na planini.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Zanima vas...

PROSTE SOBOTE — Upravni odbor podjetja je na svoji 34. redni seji dne 9. 11. 1971 določil razpored delovnih in prostih sobot tako, da je upošteval pri vsakem mesecu enotno število 184 plačanih ur, t. j. skupaj za delovne dneve in za dneve državnih praznikov. Ta nov način določanja delovnih in prostih sobot je nujno potreben zaradi enotnejšega mesečnega obračuna osebnega dohodka.

Mesec	Delovne sobote	Proste sobote oz. prosti dnevi zaradi zamenjav	Zvezni in republiški drž. prazniki	Število del. dni — ur OP dni — ur
Januar	8.	15., 22., 29.	1. sobota 3. ponedeljek	21 d. dni 168 ur 2 OP 16 ur Skupaj 184 ur
Februar	5., 26.	12., 19.	—	23 d. dni 184 ur
Marec	—	4., 11., 18., 25.	—	23 d. dni 184 ur
April	1., 15., 29.	8., 22.	27. četrtek	22 d. dni 176 ur 1 OP 8 ur Skupaj 184 ur
Maj	—	6., 13., 20., 27.	1. ponedeljek 2. torek	21 d. dni 168 ur 2 OP 16 ur Skupaj 184 ur
Junij	3.	10., 17., 24.	—	23 d. dni 184 ur
Julij	8., 15.	1., 3., 29.	4. torek 22. sobota	21 d. dni 168 ur 2 OP 16 ur Skupaj 184 ur
Avgust	—	5., 12., 19., 26.	—	23 d. dni 184 ur
September	2., 16.	9., 23., 30.	—	23 d. dni 184 ur
Oktober	14.	7., 21., 28.	—	23 d. dni 184 ur
November	11.	4., 18., 25.	1. sreda 29. sreda 30. četrtek	20 d. dni 160 ur 3 OP 24 ur Skupaj 184 ur
December	2., 9.	16., 23., 30.	—	23 d. dni 184 ur

60-letnico rojstva bodo praznovali: dne 9. 1. 1972 Stane Ropotar iz komerciale, dne 14. 1. Adolf Grobler iz projektivnega biroja in dne 31. 1. Milan Milanič iz zunanje storitvene enote.

50-letnico rojstva bodo praznovali: dne 1.1. Janez Česnik iz nabavnega biroja, dne 5. 1. Anton Erman iz prodajnega biroja, dne 6. 1. Marko Momčilovič iz planško-terminalske operative, 21. 1. Alojzija Novljan iz zunanje storitvene enote, dne 26. 1. Franc Nollimal iz tajn. direkcije podjetja.

ZAHVALA

Ob prerani tragični smrti mojega dragega moža Jožeta Cudermana sem bila deležna posebne pozornosti sindikalne podružnice. Zato se v ljubeznivo zahvaljujem za številno spremstvo na njegovi zadnji poti, za podarjeno cvetje in tudi za vso izkazano pomoč.

Danilo Lebar, šofer v prometnem oddelku, je odšel v pokoj 2. 11. 1971. V Litostroju je bil točno 24 let in pol.

POŠKODBE V OKTOBRU

V mesecu oktobru smo imeli 42 poškodb, od tega 4 na poti v službo oziroma iz službe. V MO je bilo 12 poškodb, v PK 5, v FI 18, v VET 2 in v sektorjih 5 poškodb.

Zaradi poškodb je bilo izgubljenih 558 delovnih dni, 172 v MO, 63 v PK, 204 v FI, 33 v VET in 86 delovnih dni v sektorjih.

Glavo so si poškodovali 3 delavci, oči 10, telo 6, prste rok 9, ostali del roke 12, noge pa sta si poškodovala 2 delavca.

Največ poškodb je bilo v torek in sredo 11, sledi ponedeljek z 8 poškodbami, četrtek s 6, petek s 4 in sobota z 2 poškodbama.

V mesecu oktobru smo imeli 12 poškodb manj kot v istem mesecu lani.

POŠKODBE V NOVEMBRU

V mesecu novembru smo imeli 40 poškodb, od tega 3 na poti v službo oziroma iz službe. V MO je bilo 14 poškodb, v PK 4, v FI 15, v VET 4 in v sektorjih 3 poškodb.

Zaradi poškodb smo izgubili 553 delovnih dni; 176 v MO, 64 v PK, 168 v FI, 43 v VET in 102 delovna dneva v sektorjih.

Oči si je poškodovalo 8 delavcev, telo 2, prste rok 19, ostali del roke 4, noge pa si je poškodovalo 7 delavcev.

Največ poškodb je bilo v torek 10, sledijo ponedeljek 8, sreda 7, petek 6, četrtek 5 in sobota s 4 poškodbami.

V mesecu novembru smo imeli 4 poškodbe več kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se prisrčno zahvaljujem za pozornost, ki ste mi jo izkazali ob tej priliki, in za poklonjena darila. Prav lepa hvala dipl. inž. Viktorju Nollimalu in tovarišu Francu Potočniku, šefu skladišča v oskrbovalnih obratih.

Posebna zahvala gre tudi mojstru Ivanu Turku, ki me je spremljal na dom.

Vsem želim v nadaljnjem delu še veliko uspehov!

Avgust Bokal

Odšli so v pokoj

Alojz Ogorevc, žerjavar v transportnem oddelku, je prišel v Litostroj 5. februarja 1948. V pokoj je odšel 1. novembra letos.

Dne 1. 12. 1971 je odšel v pokoj skupinovodja izmene čuvajev Ivan Hrast. V Litostroj je prišel 4. 6. 1949.

Aleš Demšar, delovodja v livarni bele kovine, je odšel v pokoj 12. 11. 1971. V Litostroju je bil od 17. 7. 1952.

V oddelku mehanske obdelave je bil zaposlen kot skladiščnik Avgust Bokal do 30. 11. 1971. V Litostroju je bil od 21. 9. 1950.

Zdravstveno varstvo delavcev

(Nadaljevanje)

Predavanje o obolenosti delavcev v nekaterih livarnah v SAP Vojvodini je potrdilo ugotovitve analize obolenosti metalurških delavcev v SR Srbiji. Na prvem mestu so spet obolenja dihal, nato obolenja mišic, kosti in sklepov itd. Vedno znova lahko ugotovljamo, da so ta opozorila le glas vpijočega v puščavi in da samoupravni organi v gospodarskih organizacijah nimajo časa, da bi zboljšanjem delovnih pogojev razbili usodo povezanosti slabih delovnih pogojev z obolenostjo delavcev.

Poglejmo, kaj je glede gibanja poklicnih obolenj v železarni Zenica ugotovila zdravstvena služba. Od l. 1959 do l. 1969 so imeli 413 zastrupitev s svincem, od tega 234 pri visokih pečeh. Ta presenetljiv podatek nam postane takoj razumljiv, če upoštevamo, da železna ruda lahko vsebuje tudi svinec. Ker tehnološkega procesa ni bilo mogoče spremeniti, so uvedli ustrezne respiratorje.

V železarni so odkrili tudi zastrupitve z ogljikovim monoksidom in to predvsem pri delavcih, ki delajo pri pečeh. V železarni imajo dobro urejeno in opremljeno zdravstveno službo, zato ni v zadnjih desetih letih pri 197 primerih te bolezni umrl noben pacient.

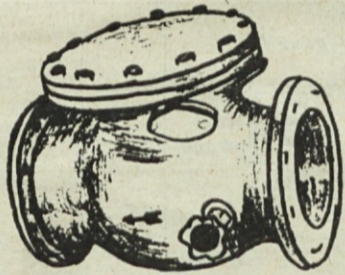
Prašno obolenje pljuč so začeli sistematsko raziskovati šele leta 1970. Ugotovili so, da ima od 350 delavcev kar 135 to bolezen. Le-ta je odvisna od tega, koliko časa so delavci izpostavljeni škodljivim vplivom. Največ obolelih delavcev dela v zaprašenih delovnih prostorih že več kot dvajset let, le malo manj obolelih pa dela na izpostavljenih delovnih mestih 16 do 20 let.

Prav tako so omembe vredne ugotovitve strokovnjakov o okvarah sluha zaradi ropota. Od 1520 delavcev, ki delajo v hrupnih prostorih, kjer ropot dosega 100 dB (decibelov), jih ima kar 1120 (75 odstotkov) večjo ali

manjšo okvaro sluha. Vprašajmo se, kako neki bo gospodarstvo čez 20 let preneslo obremenitev zaradi tolikšnega porasta invalidnosti. Ugotovitve, do katerih so prišli s prikazom števila upokoencev, so zanimive in obenem zastrašujoče, posebno še zato, ker pride do invalidnosti že po 15 do 25 letih dela. Število starostnih upokoencev pada ali pa je stalno na isti višini, medtem ko število invalidskih upokoencev raste. Že leta 1959 je bilo v Zenici odstotkovno izraženo prav toliko kot starostnih upokoencev invalidnih upokoencev, od leta 1968 pa je bilo invalidskih upokoencev več kot desetkrat toliko. Le kdo bo plačal vse to?

V razpravi o nesrečah pri delu, o izgubljenih delovnih dneh zaradi nesreč pri delu in zaradi poklicnih obolenj smo slišali marsikaj zanimivega.

Menim, da o tem ni treba kaj več razlagati, kajti stanje pri nas je zelo blizu povprečja SFRJ. Prav tako kot je pri nas v MO število nesreč pri delu med prvimi po številu, je tudi v SFRJ število nesreč pri delu med prvimi. Enako velja za število izgubljenih delovnih dni zaradi nesreče pri delu. Kljub temu, da so se delovne razmere izboljšale in da se je izboljšala tehnologija dela, se šte-

vilno nesreč ni bistveno znižalo. Da bi v tem uspeli, bi bilo potrebno narediti posebno epidemiološko raziskavo o vzrokih poškodb pri delu. Prav tako bi bilo nujno potrebno razširiti inšpekcijske službe in jim dati več pooblastil, kajti današnja inšpekcijska služba je preslabotna in brez pooblastil.

Šola in dom z roko v roki

Sodelovanje s starši pri izobraževanju in vzgoji je eden izmed najvažnejših pogojev za uspešno delo šole. Še zlasti pa je pomembno v času, ko se učenci pripravljajo na poklic. Vsaka večja odločitev mladega človeka ali drugih do njega v tem obdobju lahko odločilno vpliva na njegovo življenjsko pot.

Na naši poklicni šoli šolamo učence iz raznih krajev Slovenije, pa tudi precej učencev iz drugih republik. Polovica jih biva v domu ICL. Zanje pomeni bivanje v domu precejšnjo spremembo. Prišli so iz različnega okolja, iz urejenih in neurejenih družin, vsak ima svoje lastne, že precej ustaljene navade ter poglede na življenje. V domu pa so vsi postavljeni v novo situacijo, ko se vključujejo in podrežajo življenju v novi, veliki družini sebi enakih. Naloga vzgojiteljev in drugega prosvetnega osebja je, da pomagajo vsakemu, da se v novih pogojih razvija v celovito osebnost in da se strokovno izobrazi in usposobi za delo, s katerim si bo služil kruh. Pri tem pa morajo ostati starši, ki so že doslej s svojo vzgojo postavili temelje ravnanju svojih otrok, še naprej odločujoči dejavnik pri vzgoji. Zato je zelo pomembno, kako vzpostaviti in ohraniti stike z njimi.

Druga polovica učencev prebiva v času šolanja stalno pri starših ali skrbnikih v Ljubljani in v okolici, od koder se z avtobusi ali vlaki vozijo v šolo. Na splošno so lahko stiki med šolo in temi starši tesnejši zaradi bližine doma in šole.

Seveda zemljepisna bližina ni najpomembnejša za stike med

šolo in starši. Vajnejša so obojestranska prizadevanja, da se ti stiki res vzpostavijo in ohranjajo. Le tako lahko prosvetni delavci pri svojem delu upoštevamo dosedanje življenje vsakega učenca in skupaj s starši ustvarjamo pogoje za učenčev nadaljnji razvoj.

Oblike sodelovanja s starši so zelo raznovrstne: individualni, osebni stiki med prosvetnimi delavci in njimi, pismena in telefonska obvestila, redni in izredni roditeljski sestanki, obiski na domu, če je to potrebno, in podobno.

Glede na značilnosti dela v naši poklicni šoli imajo ti stiki svoje posebnosti. Tako je npr. posebej važno, da so vzpostavljene stiki med starši in vsemi tremi vzgojnimi dejavniki na šoli: z razredniki in učitelji teoretičnega pouka, z učitelji praktičnega pouka ter z vzgojitelji, če bivajo učenci v domu ICL. Skladno delovanje teh vzgojnih dejavnikov in staršev lahko največ pripomore uspešnosti izobraževanja in vzgoje.

Redne roditeljske sestanke organiziramo ob prvi in tretji redovni konferenci. Zlasti je pomemben prvi redni roditeljski sestanek za starše učencev-novincev prvih razredov. Takrat so že na voljo podatki ne samo

Pregled nesreč pri delu glede na industrijske panoge v času od l. 1965 do vključno 1969 kaže, da je na prvem mestu pridobivanja in predelava premoga, na drugem mestu ladjedelstvo, na tretjem mestu je bila l. 1965 do 1966 kovinska industrija, l. 1967, 1968 in 1969 pa črna metalurgija, ki je prehitela kovinsko industrijo. Če pogledamo število smrtnih nesreč od 1960 do vključno 1969, bomo opazili, da število smrtnih nesreč zelo niha iz leta in leto in da ni mogoče predvidevati, ali bo število smrtnih nesreč padlo ali naraslo. Prav tako ni mogoče priti do nekkih sklepov, če primerjamo med seboj smrtnih nesreč v posameznih republikah. Ob vseh teh podatkih lahko samo ugotovljamo, da je število smrtnih nesreč preveliko.

Poglejmo vzroke nesreč pri delu. Prevladuje osebni dejavnik, in sicer v 70 do 80 %; zaradi neprimerne okolja se je ponesrečilo 20 do 30 % ljudi. Kot zaključek razprav in predavanj o poškodbah pri delu je sledilo predavanje svetovno znane znanstvenice dr. Olge Maček, ki je predavala o preprečevanju poškodb v okviru zdravstvene vzgoje.

Za preprečevanje nesreč pri delu je potrebno:

1. Vzgoja zdravnikov, referentov za varstvo pri delu ter vodstvenega kadra po enotnih merilih.

2. Seznanjenje samoupravnih organov, strokovnih kolegijev in družbeno-političnih organizacij z analizami nesreč pri delu in z vzroki za nesreče pri delu.

3. Oblikovanje manjših skupin vodstvenega kadra, ki bi izdelale programe tako za preprečevanje poškodb kot za ocenitev uspehov.

4. Povečati individualno odgovornost vodstvenega kadra in delavcev, predvsem pa povečati kontrolo nad varnostnimi ukrepi. Da bi zmanjšali število nesreč pri delu, je potrebno čimbolj tesno sodelovanje med vodilnimi delavci. Le-ti bodo uspeli samo v primeru, ko se bodo organizirano lotili ukrepov za zmanjševanje števila takih nesreč.

(Nadaljevanje prihodnjic)

V delavnicah ICL razlagajo bodoči strokovnjaki svojim staršem, kaj so se naučili pri praktičnem pouku

Telesna kultura za odrasle

Od 13. do 20. novembra 1971 so v Šibeniku organizirali simpozij z naslovom: »Telesna kultura kot faktor zdravja, oddiha, delovnih in obrambnih sposobnosti državljanov.«

Organizatorji simpozija so bili: Zveza sindikatov Jugoslavije, Zvezni sekretariat za narodno obrambo, Partizan Jugoslavije in Zveza organizacij za telesno vzgojo Jugoslavije.

Na simpoziju je sodelovalo 510 predstavnikov delovnih in sindikalnih organizacij, JLA, TVD Partizan, zdravstvenih organizacij, družbeno-političnih združenj, družbeno-političnih organizacij in 16 strokovnih in znanstvenih delavcev iz inozemstva.

Na podlagi 75 strokovnih in znanstvenih referatov, koreferatov in razprav udeležencev simpozija so sprejeli več pomembnih sklepov oziroma navodil za nadaljnje delo.

Na simpoziju so ugotovili, da se 6 % odraslih državljanov aktivno ukvarja z rekreacijo in to redno ali samo občasno.

Popolnoma rezumljivo je, da se s temi problemi ne ukvarjajo samo strokovne organizacije in institucije, ki delujejo na specifičnem področju telesne kulture, ampak tudi družbeno-politični dejavniki in seveda tudi organizatorji tega simpozija. Da bi hitreje in uspešneje ustvarjali ugodne pogoje za napredek telesne kulture odraslih državljanov v svetu, udeleženci simpozija svetujejo sindikalnim in delovnim organizacijam, da s statuti in drugimi akti pospešijo razvoj telesne kulture, tako, da bi uvedli poleg rednega odmora med delom še rekreativni odmor. Poleg organov upravljanja naj se z napredkom telesne vzgoje ukvarjajo predvsem strokovne službe za rekreacijo v delovnih organizacijah. Prav tako naj bi delovne organizacije s svojimi predpisi omogočile, da bi se delovni ljudje ukvarjali z rekreacijo tudi med dnevnim, tedenskim, prazničnim, letnim in posebnim preventivnim oddihom.

Pri programiranju, pripravljanju in preverjanju uspešnosti splošne narodne obrambe naj odgovorni organi posvetijo večjo pozornost dviganju funkcionalnih sposobnosti državljanov.

Zdravstvene institucije naj na področju preventivne medicine obveščajo državljanse o koristnosti telesne vadbe in naj poskrbe za izpopolnjevanje ustreznih kadrov.

Družbeno-politične skupnosti, predvsem pa mestne skupnosti in občine, naj v okviru srednjeročnih in dolgoročnih planov razvoja zagotovijo potrebne prostore, uredijo materialne pogoje ter poskrbijo za ustrezen kader. Vse to bo prav gotovo prispevalo k razvoju telekne kulture odraslih državljanov.

Družbene organizacije na področju športne rekreacije, zlasti pa organizacije Partizana, naj s primerno propagando pritegnijo v svoje vrste čim več delovnih ljudi. Seveda bodo morala ta društva svoje programe in metode dela močno popestriti.

Organizacije za družbeno aktivnost žensk in mladinske organizacije naj v programe svojega delovanja vključijo tudi športno rekreacijo. Vsi, ki odločajo o zaščiti narave, naj naredijo vse za to, da bi naravo čimbolj zaščitili.

Šole za telesno kulturo naj s primernim učnim programom omogočijo športno rekreacijo tistim študentom, ki kažejo za to področje največ veselja.

Člani simpozija so ob koncu simpozija svetovali vsem odgovornim, naj bi take akcije in priprave za razvoj športne rekreacije organizirali predvsem po republikah in občinah. Vse te akcije naj bi bile šele začetek športne rekreacije v okviru telesne kulture.

H. Premelč

Milan Vidmar

Novoletna križanka

srečna 1972

		ZVEPLO	POPOTNIK	GOSPODARSKO UPRAVNI URAD	DEJAVNA NAKAZNICA	ZVAČAJ	KISIK	NARODNI KOMITE	NAJBOLJŠA TA HIP	KRMILO	OSMERSPEV	LUKA OBREZ	TUJE M. IME	TUJE Z. IME	VRSTA ŽIVILA			
		VRSTA RUMENE BARVE					VELIK PLAZILEC											
		ARABSKA KAVA						ŽENSKI PEV GLAS OTROŠKO VOZILO				MESEC REKA V KOČEVJU				TOVARNA V MARIBORU	PRVOPIS, IZVIRNIK	
		JETERO V TURCIJI			NAŠ OTOK VELETOK				CELJSKA TOVARNA POVRŠ. MERA					MORALA				
LAT. KRAT. ZA SVOJE ROKNO			NAPOLEONOV OTOK		PLEME NADA		JUŽNA ŠIRINA	PIVNICA MEGRAMPER								BUCHWALD IMENOVALNIK		
BELEŽNICA					M. IME IT. SPOLNIK					DUOJINA	NOVI DINAR OLJEVINA				PRIPAD. PLEMENA ANTON IPAVEC			
SREDIŠČE VRTENJA	LONG PLAY			PASTIR POSLOVNI PROSTOR					BENEŠKI VLADAR GRŠKA ČRKA				PRIJATELJ (ŠPAN) GORA V JULIJIN					
TESEN				ARAB. ŽREBEC JANEZ TRDINA														
ENAKA VOKALA		ČEŠKI POZDRAV GOETHE MATI		KEMIČNA SPOJINA PRVOT. PREB. IT.		SINJSKA VITESKA IGRA	NOVOTVORBA		DEL OZN. MAZ. OLI. OBMOR. LETOVIŠČE			TEŽKO RAZUM-LJIV JEZIK		DOLINA V KARAVANKAH			DVOVES-LAČA	TRENJE
		OBDELAVI VOLTAH-KOS ZEM. PER																
ZNAMKA AVTOMO BILA				POŽREŠ-NOST PRILEŽ-NICA				OPNA HRUŠCOV OTOCENTA			RAVEN					VRSTA ZEMLJE ALOJZ VERDNIK		NAŠ ŠPORTNIK
MEDMET KONEC POLOTOKA		AMERICIJ POLJSKI CVET			SVOJESLA-VOST RAK (BOLEZEN)													MUSLINAN-SKI POST
		DOBRA PIJAČA GRABB. MAT.				ZDRAVILLO			ETIOPSKI KNEZ									
Z. IME			KAZ. ZAIMEK ALUMINIJ		GOSPA (ČEŠKO) ANTE TRSTENJAK				HIMALAJ. BITJE PERJE PRI REPI					DEL POHIŠTVA				
APOTEKA						ZAHOD					SRBSKA REKA							ANTON MOHORIC
JOSIP STRITAR		MALI KRUHEK				ČOROVJE		PRVI ČLOVEK NATOVRJAN JE LADIJ			PETER ŠEGEDIN ŽABA			OZNAKA ENOTE TEŽE				RADIJ ZAIMEK
			SEBE		NASIP IMENDAN			ATMOS-FERA STRAN (SKRJI)			ROČAJ PREDLOG			FRAN. TER. ORGANIZ. NAJVEČJI SESALEC				IT. SPOLNIK
			VRSTA JUHE				RADO SIMONITI NOG. KLUB		TUJ. DVOGL.		PREGRE-ŠEK LJUBLJAN ZVON					ČEZ II		
				NEMČIJA		PTIČE-SLOVEC												
														NIKELJ			HALOZEN	
																		SESTAVIL IN RIBAL: J. BAUMKIRCHER

PREGLED OBJAVLJENIH ČLANKOV V DVANAJSTIH LETIH IZHAJANJA ČASOPISA LITOSTROJ

LETO	Družbeno-politični članki	Poročila UO in DSP	Industrija in gospodarstvo	Vesti iz obratov	Stanovanjski problemi	Vesti iz ambulante in HTV	Strokovni članki	Šport in rekreacija	Kultura in potopisi	Obiski tujih državnikov	Zanimiva vas	Občinske novice	Vinjete, karikature	Fotografije	Človek in delo
1960	42	23	24	39	10	23	27	32	20	14	12	22	90	235	-
1961	38	28	28	40	12	32	35	30	17	18	12	18	88	186	-
1962	30	30	29	37	15	31	42	30	10	19	12	16	129	244	-
1963	36	33	33	45	20	36	43	25	9	17	12	15	95	182	-
1964	39	35	37	46	23	35	65	12	4	19	12	10	108	140	-
1965	31	30	30	36	14	15	64	6	5	4	9	11	89	118	8
1966	39	36	41	37	16	17	70	7	3	3	11	7	96	125	41
1967	19	31	39	32	13	20	64	9	6	-	10	6	111	122	32
1968	23	28	42	28	9	25	56	13	7	-	10	3	121	119	16
1969	18	32	38	24	11	27	60	7	11	-	9	5	98	170	19
1970	31	32	62	38	11	28	76	9	18	-	11	5	112	201	17
1971	32	25	58	46	10	35	70	15	4	2	10	6	80	220	20

-Za nagradno križanko v novembrski križanki smo prejeli 73 rešitev, med katerimi jih je bilo žal precej nepravilnih. Največ pomot je bilo pri besedi AKRA, kjer so mnogi napisali AKKA.

Prvo nagrado je dobil Ivan Kreč, Ljubljana, Proletarska ul. 1, II. nadstropje; drugo nagrado je dobil Jože Cedilnik, Lakotence 12, Ljubljana; tretjo nagrado je dobil Marjan Tepina, Na Jami 12, Ljubljana.

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Cena posamezni številki v prodaji 0,50 din — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru

S to številko časopisa Litostroj smo v dvanajstih letih izhajanja Litostroja izdali skupno 144 številke našega časopisa. Poleg tega smo obveščali člane s sedmimi številkami izredne izdaje časopisa Litostroj z naslo-

vom »Med dvema številčkama« ter ob obletnici ustanovitve Litostroja z izredno izdajo časopisa z naslovom »Litostroj v diagramih«. Ob dvajseti obletnici delavskega samoupravljanja sta izšli izredna izdaja časopisa ter zelo

lepo urejena revija »Ob dvajseti obletnici delavskega samoupravljanja v Litostroju«. Če bi povezali strani našega časopisa skupaj, bi dobili zelo zajetno knjigo s 1226 stranmi Litostroja ter s 44 stranmi »Med

dvema številčkama«. Naš časopis nam že vsa leta vzorno in prizadevno tiska kolektiv tiskarne v Kopru. Časopis je začel izhajati v nakladi 3000 izvodov, trenutno pa znaša naklada Litostroja 5800 izvodov.